

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ФАКУЛЬТЕТ ЮРИДИЧНИЙ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародної співпраці
Львівського національного університету
імені Івана Франка д.ю.н., доц. Сергій РІЗНИК

_____ 2022 р.
« ____ » _____

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Здійснення і захист цивільних прав

галузь знань **08 «Право»**
спеціальність **081 «Право»**
другий (магістерський) рівень вищої освіти
юридичний факультет

Львів - 2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Здійснення і захист цивільних прав» для магістрів за галуззю знань 08 «Право», спеціальністю 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, 2022 рік.

Розробники:

Коссак Володимир Михайлович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу;

Герц Алла Анатоліївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу;

Якубівський Ігор Євгенович, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного права та процесу.

*Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол № 1 від «29» серпня 2022 р.)*

**Завідувач кафедри
цивільного права та процесу _____ професор В.М. Коссак**

«29» серпня 2022 року

Схвалено Вченою Радою юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти).

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 року

«30» серпня 2022 року Голова _____ професор В.М. Бурдін

©Коссак В.М., 2022

©Герц А.А., 2022

©Якубівський І.Є., 2022

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	<u>Галузь знань 08 «Право»</u>	Нормативна дисципліна	
Загальна кількість годин - 135	Спеціальність 081 «Право»	1-й рік, 2-гий семестр	1-й рік, 1-ший і 2-гий семестри
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5,4	Другий(магістерський) рівень вищої освіти	16 год.	6 год.
		Практичні заняття	
		32 год.	10 год.
		Самостійна робота	
		87 год.	119 год.
		ІНДЗ:	
		Вид контролю: іспит	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми навчання – 3:5.4

Мова навчання: українська

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Здійснення і захист цивільних прав» викладається у межах другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 081 «Право» та спрямована на засвоєння здобувачами вищої освіти основних щодо здійснення і захисту цивільних прав.

При вивченні навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти необхідно навчитися застосовувати доктринальні знання на практиці шляхом розв'язування наданих кейсів, оформлені документів на основі аналізу матеріалів судової практики тощо.

Можливість примусового захисту цивільних прав та інтересів суттєво відрізняє юридичні норми від інших соціальних норм, оскільки забезпечує виконання їх регулятивної та охоронної функцій. Тому важливим елементом правової держави є не тільки якнайширше закріплення суб'єктивних прав людини (особи), а й забезпечення їх реального захисту.

Вивчення навчальної дисципліни «Здійснення і захист цивільних прав» спрямоване на формування та розвиток наступних компетентностей:

- інтегральної, яка полягає у здатності розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права;
- загальних, що передбачають:
  - 1) здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
  - 2) здатність проводити дослідження на відповідному рівні;
  - 3) здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел щодо здійснення і захисту цивільних прав;
  - 4) здатність приймати обґрунтовані рішення для здійснення і захисту цивільних прав;
  - 5) здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня з метою здійснення і захисту цивільних прав;
  - 6) здатність розробляти проекти та управляти ними;
- спеціальних, що передбачають:
  - 1) здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права щодо здійснення і захисту цивільних прав;
  - 2) здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію;
  - 3) здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні;

- 4) здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів;
- 5) здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності;
- 6) здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів;
- 7) здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання:

- 1) оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання;
- 2) співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами;
- 3) проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження з метою здійснення і захисту цивільних прав;
- 4) здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що виникають в захисті цивільних прав та інтересів;
- 5) вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спрямування (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово;
- 6) обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати,

оцінювати докази та наводити переконливі аргументи щодо здійснення і захисту цивільних прав;

- 7) дискутувати зі складних правових проблем в сфері захисту цивільних прав та інтересів;
- 8) генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології в захисті цивільних прав та інтересів;
- 9) проводити порівняльно-правовий аналіз правового регулювання захисту цивільних прав та інтересів різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу;
- 10) мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних із захистом цивільних прав та інтересів судом, нотаріусом, Президентом України, органами державної влади, органами місцевого самоврядування. Самозахист цивільних прав.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою вивчення курсу «Здійснення і захист цивільних прав» є формування теоретичних знань та практичних умінь і навичок щодо тлумачення і застосування цивільно-правових норм, які регулюють здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав, виявлення проблем у правовому регулюванні цивільних правовідносин та відшукування способів їх вирішення.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Здійснення і захист цивільних прав» є аналіз Цивільного кодексу України, інших актів цивільного законодавства України, міжнародних договорів, актів узагальнення судової практики, постанов Верховного Суду, навчальної та монографічної літератури; вирішення аналітичних завдань та практичних казусів; набуття навичок щодо розв'язання проблем, пов'язаних із захистом цивільних прав та тлумачення нормативно-правових актів; вміння надавати

кваліфіковані висновки і консультації та складати проекти документів, що стосуються здійснення та захисту цивільних прав.

2.2. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістри повинні:

знати:

- основні положення сучасної цивільно-правової доктрини та принципи цивільного права у правотворчості та в процесі застосування норм про здійснення і захист цивільних прав;
- особливості міждисциплінарного підходу в оцінці цивільно-правових явищ та правозастосовчій діяльності щодо захисту цивільних прав;
- правові позиції щодо класифікації захисту цивільних прав за різними підставами: залежно від способів, форм, порядку захисту тощо;
- методики у процесі правотворення та застосування норм, які регулюють здійснення і захист цивільних прав;
- цивільно-правові інститути різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Європейського Союзу;
- практику правозастосування щодо здійснення і захисту цивільних прав.

вміти:

- обґрунтовувати та мотивувати правові рішення щодо захисту цивільних прав та інтересів, давати розгорнуту юридичну аргументацію стосовно визначення ефективного способу (способів) захисту;
- застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур цивільного і господарського судочинства щодо захисту цивільних прав;
- готувати проекти документів, що стосуються здійснення (договори, довіреності тощо) та захисту (позовні заяви, судові рішення тощо) цивільних прав, аналізувати соціально-значущі процеси, в контексті

- захисту цивільних прав, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості;
- застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення цивільно-правових спорів;
  - критично оцінювати ефективність представництва і захисту цивільних прав та інтересів учасників цивільних правовідносин;
  - формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи щодо здійснення і припинення цивільних прав; особливостей захисту речових прав; зобов'язально-правових способів захисту цивільних прав;
  - інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі щодо здійснення та захисту цивільних прав, вміння застосовувати норми цивільного права.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Підстави виникнення цивільних прав

Поняття та види суб'єктивних цивільних прав. Поняття та класифікація юридичних фактів у цивільному праві. Юридичні склади.

Правочин як підстава виникнення цивільних прав. Створення об'єкта інтелектуальної власності як підстава виникнення цивільних прав. Завдання шкоди як юридичний факт. Акти органів публічної влади, їх службових, посадових осіб як підстави виникнення цивільних прав. Рішення суду як підстава виникнення цивільних прав.

Тема 2. Здійснення цивільних прав

Поняття здійснення суб'єктивних цивільних прав. Принципи здійснення цивільних прав. Суб'єкти здійснення цивільних прав. Особисте здійснення цивільних прав уповноваженою особою. Здійснення цивільних прав через уповноважену особу. Способи здійснення цивільних прав, їх класифікація.

Строки здійснення цивільних прав. Присікальні строки. Гарантійні строки та строки придатності.

Тема 3. Межі здійснення і припинення цивільних прав

Межі здійснення цивільних прав: поняття та сутність. Неприпустимість зловживання цивільними правами. Неприпустимість порушення прав інших осіб, завдання шкоди довкіллю, культурній спадщині при здійсненні цивільних прав. Неприпустимість зловживання монопольним становищем, недобросовісної конкуренції при здійсненні цивільних прав.

Підстави припинення цивільних прав.

Тема 4. Захист цивільних прав та інтересів

Поняття захисту цивільних прав. Співвідношення понять «охорона» і «захист» в цивільному праві. Право на захист та його суб'єкти. Підстави захисту цивільних прав. Строки захисту цивільних прав. Судовий порядок захисту цивільних прав. Адміністративний порядок захисту цивільних прав. Третейський порядок захисту цивільних прав. Нотаріальний порядок захисту цивільних прав. Самозахист цивільних прав.

Способи захисту цивільних прав: поняття та класифікація. Визнання права як спосіб захисту. Визнання правочину недійсним як спосіб захисту цивільних прав. Припинення дії, яка порушує право, як спосіб захисту. Відновлення становища, яке існувало до порушення права, як спосіб захисту. Зміна правовідношення і припинення правовідношення як способи захисту. Примусове виконання обов'язку в натурі як спосіб захисту. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди як спосіб захисту цивільних прав. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди як спосіб захисту цивільних прав. Визнання незаконними рішення, дії чи бездіяльності органу публічної влади, їх посадових і службових осіб як спосіб захисту цивільних прав.

Тема 5. Особливості захисту речових прав

Поняття та види способів захисту речових прав. Віндикація: поняття, суб'єкти, об'єкт, умови застосування. Межі віндикації. Розрахунки при віндикації. Захист права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням власника володіння майном (негаторний позов). Визнання права власності як спосіб захисту. Визнання незаконним правового акту, що порушує право власності. Відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку зі зниженням їх цінності. Реституція як спосіб захисту права власності. Розмежування реституції і віндикації. Повернення безпідставно набутого або збереженого за рахунок іншої особи майна (кондикція) як спосіб захисту права власності.

Тема 6. Зобов'язально-правові способи захисту цивільних прав

Відшкодування збитків як спосіб захисту у зобов'язальних правовідносинах. Реальні збитки і упущена вигода. Умови відшкодування збитків. Сплата неустойки за порушення зобов'язання. Співвідношення неустойки і збитків. Особливості відповідальності за порушення грошового зобов'язання. Зміна та розірвання договору у зв'язку із порушенням зобов'язання: підстави, порядок та правові наслідки. Оперативні санкції у зобов'язальних правовідносинах. Способи захисту цивільних прав в іпотечних правовідносинах. Відшкодування майнової шкоди як спосіб захисту цивільних прав.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Усього го	у тому числі				Усього го	у тому числі				
		л	п	ср			л	п	ср		
1	2	3	4	5	6	7	8	9			
Тема 1. Підстави виникнення цивільних прав	20	2	4	14		21		2	19		
Тема 2. Здійснення цивільних прав	22	2	6	14		20			20		
Тема 3. Межі здійснення і припинення цивільних прав	22	2	6	14		22		2	20		
Тема 4. Захист цивільних прав та інтересів	20	2	4	14		24	2	2	20		
Тема 5. Особливості захисту речових прав	25	4	6	15		24	2	2	20		
Тема 6. Зобов'язально-правові способи захисту цивільних прав	26	4	6	16		24	2	2	20		
УСЬОГО ГОДИН	135	16	32	87		135	6	10	119		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Тема 1. Підстави виникнення цивільних прав	4	2
2	Тема 2. Здійснення цивільних прав	6	–
3	Тема 3. Межі здійснення і припинення цивільних прав	6	2
4	Тема 4. Захист цивільних прав та інтересів	4	2
5	Тема 5. Особливості захисту речових прав	6	2
6	Тема 6. Zobов'язально-правові способи захисту цивільних прав	6	2
	УСЬОГО ГОДИН	32	10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Тема 1. Підстави виникнення цивільних прав	14	19
2	Тема 2. Здійснення цивільних прав	14	20
3	Тема 3. Межі здійснення і припинення цивільних прав	14	20
4	Тема 4. Захист цивільних прав та інтересів	14	20
5	Тема 5. Особливості захисту речових прав	15	20
6	Тема 6. Zobов'язально-правові способи захисту цивільних прав	16	20
	УСЬОГО ГОДИН	87	119

7. Методи навчання

У ході викладання навчальної дисципліни підлягають використанню методи, спрямовані на:

- формування у магістрів інтересу до пізнавальної діяльності й відповідальності за навчальну працю;

- забезпечення мисленнєвої діяльності (індуктивного, дедуктивного, репродуктивного й пошукового характеру);

- а також методи, пов'язані з контролем за навчальною діяльністю магістрів.

Серед методів навчання, зокрема, підлягають застосуванню наступні: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, демонстрація, спостереження, практичне заняття.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості магістра до виконання конкретної роботи. Презентація, лекції, колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, тьюторство, навчальні спільноти і т. д.) проектно-орієнтоване навчання, дискусія.

Тьюторський супровід, націлений на реалізацію принципу індивідуалізації в освіті, сприяє найбільш повному розкриттю особистісного потенціалу студента за умови встановлення суб'єктних відносин, в яких кожна сторона бере на себе відповідальність за свій вибір.

8. Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- практичні: 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25
- контрольні заміри (модулі): 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25
- іспит: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50

Підсумкова максимальна кількість балів 100.

Письмові роботи: Очікується, що магістри виконають декілька видів письмових робіт (есе, вирішення кейсу).

Академічна доброчесність: Очікується, що роботи магістрів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших магістрів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі магістра є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі магістри відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Магістри мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку магістри зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Література. Уся література, яку магістри не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Магістри заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність магістра під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

9. Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Визначення</i>	<i>За національною шкалою</i>
			<i>Іспитова оцінка</i>
90 – 100	A	Відмінно	<i>Зараховано</i>
81-89	B	Добре	
71-80	C	Добре	
61-70	D	Задовільно	
51-60	E	Задовільно	
0-50	FX	Незадовільно з правом перескладання	<i>Незадовільно</i>
0-50	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	<i>Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

90-100 балів (зараховано) - виставляється магістру, який дав повну і правильну відповідь на всі питання, що базуються на знанні нормативно-правових актів, судової практики та спеціальної літератури. Прояви уміння застосування набуті знання до конкретних суспільно-економічних ситуацій та здібності аналізу джерел вивчення даного курсу.

81-89 балів (зараховано) - виставляється магістру, який дав не цілком повну але правильну відповідь на всі питання, що базується на знанні.

71-80 балів (зараховано) - виставляється магістру, який дав повну і правильну відповідь, але не на всі питання, або відповідь не базується на всіх складових джерелах вивчення. Тобто знав нормативно-правовий акт та судову практику але не знав інформації, що міститься у спеціальній літературі, чи інформації, яка міститься у інших джерелах. Однак у підсумку його відповідь повинна базуватись не менше ніж на двох базових джерелах.

61-70 балів (зараховано) - виставляється магістру, який не дав вичерпної детальної відповіді на питання контрольних завдань і яка базується тільки на одному із рекомендованих джерел вивчення матеріалу.

51-60 балів (зараховано) - виставляється магістру, який не дав вичерпної (достатньої) відповіді на питання контрольних завдань та не може назвати джерела інформації навчальної дисципліни.

0-50 балів (незадовільно) - виставляється магістру, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, незнайомий з основною юридичною літературою з дисципліни.

10. Методичне забезпечення

1. Коссаk В.М., Герц А.А., Якубівський І.Є. Здійснення і захист цивільних прав / Володимир Михайлович Коссаk, // Програма курсу та методичні рекомендації для студентів юридичного факультету. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2022. – 18 с.

11. Рекомендована література

Основна література:

1. «Оновлення цивільного кодексу України: формування підходів»: колективна монографія. За ред. проф. Довгерта А.С. і проф. Харитоновна С.О. - Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020.-674с.
2. Коссаk В.М. Реалізація суб'єктивних цивільних прав особи в умовах пандемії. В монографії "Права приватної особи в умовах пандемії COVID-19: проблеми здійснення і захисту" Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020.-с.65-77
3. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: АртЕк, 2020. – 128 с.
4. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія. Київ: Алерта, 2017. 494 с.
5. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. – Одеса: Гельветика, 2021. – 690 с.

Додаткова література:

1. Венедіктова І. В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 288 с.
2. Відповідальність у приватному праві: монографія / за заг. ред. І. А. Безклубого. Київ: Грамота, 2014. 416 с.
3. Горбась Д. В. Здійснення суб'єктивних цивільних прав фізичних осіб: поняття, способи, межі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.
4. Дзера І. О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 256 с.
5. Ільків О. В. Речові права в умовах новелізації цивільного законодавства України: монографія. Рівне: О. Зень, 2021. 456 с.
6. Зловживання правом: збірка статей / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Екус, 2021. 308 с.
7. Коструба А. В. Юридические факты в механизме прекращения гражданских отношений: монография. Київ: Ин Юре, 2014. 416 с.
8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця ; [наук. ред.

- М. М. Хоменко]. 6-те вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. 1. 747 с.
9. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. II. 1048 с.
  10. Особливості здійснення суб'єктивних цивільних прав учасниками цивільних відносин: монографія / за заг. ред. акад. НАПрН України В. В. Луця. Київ: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. 320 с.
  11. Охорона і захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб в цивільних правовідносинах: монографія / за ред. Я. М. Шевченко. Харків : Харків юридичний, 2011. 528 с.
  12. Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб: колективна монографія / за наук. ред. проф. В. Л. Яроцького. Харків: Юрайт, 2013. 272 с.
  13. Рим Т.Я. Цивільно-правові засади регулювання інвестиційних відносин у будівництві: монографія. Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2020. 388 с.
  14. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав: монографія. Київ: КНТ, 2008. 184 с.
  15. Стефанчук М. О. Цивільна правосуб'єктність фізичних осіб та особливості її здійснення: монографія. Київ: Артек, 2020. 479 с.
  16. Скрипник В. Л. Теоретичні і методологічні проблеми об'єктів цивільних прав: монографія. Кременчук: ПП Шербатих О. В., 2020. 380 с.
  17. Слома В. М. Цивільно-правові зобов'язання з множинністю суб'єктів: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 384 с.
  18. Цивільне право (особлива частина) : навч. посібник / за заг. ред. : Н.М. Процьків, В.М. Никифорака. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с.
  19. Цивільне право України: підручник. 2-е вид., перероб. і доп. У 2 ч. Ч. 1. Загальна. / за ред. Р. Б. Шишки (кер. авт. кол.). Київ: Видавництво «Ліра-К», 2018. 736 с.
  20. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Цивільні правовідносини: монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Одеса: Фенікс, 2011. 456 с.
  21. Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов: монография / И. В. Спасибо-Фатеева, М. Н. Сибилев, В. Л. Яроцкий и др.; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. – Харьков: Право, 2014. 672 с.
  22. Якубівський І. Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 522 с.
  23. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: монографія. Львів: Видавництво «Растр-7», 2018. 400 с.

24. Butterworths Property Law Handbook. 11th edition / by Benjamin Faulkner, Jonathan Davey. London: LexisNexis Butterworths, 2018. 386 p.
25. Herts A. The Peculiarities of Civil-Legal Regulation of Transplantation in Ukraine and Europe. *Baltic Journal of European Studies*, 2018, 8(1), pp. 33–48
26. Chirico F. The Economic Function of Good Faith in European Contract Law. Economic Analysis of the DCFR[^] The work of the Economic Impact Group within CoPECL / Ed. by Filomena Chirico, Pierre Larouche. Munich: Sellier, 2010. P.31-44.
27. Elbert R. de Jong. Tort Law and Judicial Risk Regulation: Bipolar and Multipolar Risk Reasoning in Light of Tort Law's Regulatory Effects. *European Journal of Risk Regulation*. 2018. Vol. 9. Issue 1.
28. Mak C. Fundamental Rights in European Contract Law: A Comparison of the Impact of Fundamental Rights on Contractual Relationships in Germany, the Netherlands, Italy and England. *Alpen aan den Rijn*: Kluwer Law International, 2008. 364 p.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України – www.rada.gov.ua
2. Єдиний державний реєстр судових рішень України - www.reyestr.court.gov.ua
3. Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського; <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Сайт Національної юридичної бібліотеки України - <http://irbis-nbuv.gov.ua>
5. Сайт ЮНСИТРАЛ - <http://www.uncitral.org/>
6. База посилань Школи права Університету Нью-Йорка - http://www.law.nyu.edu/library/foreign_intl/
7. База посилань Бібліотеки конгресу США <http://memory.loc.gov/law/GLINv1/GLIN.html>